

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Agaty Czaplickiej

„Wpływ suplementacji diety żywnością specjalnego przeznaczenia medycznego na zmianę składu ciała i parametrów stanu zapalnego u pacjentów z ostrym zapaleniem trzustki”

Podstawa wykonania recenzji

Podstawą wykonania recenzji jest pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego Pana prof. dr hab. n. med. n. zdr. Roberta Gałązkowskiego z dnia 27.02.2025 r.

Przedmiotem recenzji jest ocena czy rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.).

Uzasadnienie podjęcia tematu

Pomimo bardzo dużego zaangażowania wielu ośrodków klinicznych na świecie w ostatnich 20 latach w rozwój badań diagnostycznych oraz wdrażanie nowych rozwiązań terapeutycznych nie osiągnięto istotnego postępu w skuteczności leczenia ostrego zapalenia trzustki (OZT) i zmniejszenia umieralności z powodu tej choroby. Jest ona olbrzymim i jednym z najważniejszych wyzwań dla lekarzy w oddziałach chorób wewnętrznych, oddziałach chirurgicznych i oddziałach Intensywnej Opieki Medycznej. Tym bardziej, że obserwujemy od wielu lat stały wzrost zachorowań na OZT. Jednym z istotnych problemów klinicznych w OZT jest zapobieganie i leczenie występującego często w przebiegu tej choroby niedożywienia, które jest złym czynnikiem prognostycznym, nasilającym ogólnoustrojowe zapalenie oraz zwiększającym ilość powikłań, a także koszty leczenia i ryzyko zgonu. Poprzez różne formy wsparcia żywieniowego, zarówno dojelitowego, jak i pozajelitowego dąży się do zahamowania rozwoju reakcji zapalnych i zmniejszania masy mięśniowej, co ma korzystny wpływ na skuteczność leczenia. W ostatnich latach poszukuje się optymalnych metod wsparcia

żywieniowego w leczeniu chorych w OZT. W ten nurt badań klinicznych włączyła się ze swoim pomysłem Pani mgr Agata Czaplicka. Próba wykorzystania w leczeniu żywieniowym pacjentów z OZT żywności specjalnego przeznaczenia medycznego (FSMP) jest bardzo interesująca i do tej pory nie było prac naukowych w tym temacie. Biorąc powyższe pod uwagę uważam, że wybór tematu pracy doktorskiej związany z oceną wykorzystania FSMP w leczeniu tej choroby jest w pełni uzasadniony.

Ocena merytoryczna pracy

Doktorantka zaproponowała oryginalne rozwiązanie problemu naukowego: w jaki sposób zwiększyć możliwości terapeutyczne żywienia doustnego wdrażanego w początkowym okresie leczenia OZT. Żywnienie to jest formą diety lekkostrawnej, niskotłuszczowej, z małą zawartością błonnika. Ma ona na celu łagodzenie stanu zapalnego i hamowanie spadku masy mięśniowej oraz białka w organizmie. Pani mgr Agata Czaplicka zaproponowała dodawanie do rutynowej diety żywności specjalnego przeznaczenia medycznego (FSMP).

Wszystkie formy leczenia żywieniowego stosowane obecnie w różnych postaciach OZT zostały w sposób przejrzysty i zwięzły omówione we wstępie. Jak wynika z obszernego przeglądu literatury, nie rozważano do tej pory możliwości zastosowania FSMP w leczeniu żywieniowym OZT jako standardowego postępowania. Atrakcyjna i dobrze uzasadniona hipoteza pracy zakłada, że suplementacja diety u chorego z OZT żywnością FSMP zmniejszy ryzyko niedożywienia i przyspieszy zmniejszanie stanu zapalnego. Jest to oryginalny pomysł zwiększający potencjalnie możliwość skuteczniejszego leczenia tej ciężkiej choroby.

Praca oparta była na klinicznym badaniu ankietowym zaakceptowanym przez Komisję Bioetyczną Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Pacjenci objęci badaniem byli hospitalizowani w Zespole Oddziałów Chorób Wewnętrznych i Gastroenterologii Mazowieckiego Szpitala Bródnowskiego w latach 2022-2023. U wszystkich chorych rozpoznano OZT na podstawie jednolitych kryteriów diagnostycznych. U wszystkich z nich wykonywano także badania laboratoryjne oceniające stan zapalny w organizmie (CRP, leukocytoza, prokalcytonina), stężenie

transaminaz (parametry uszkodzenia wątroby) oraz badania oceniające skład masy ciała (tkanka tłuszczowa, masa mięśniowa, masa białkowa i całkowita zawartość wody – TBW oraz proteiny). Badania diagnostyczne u wszystkich chorych wykonywano w dniu przyjęcia do szpitala, w dniu rozpoczęcia diety doustnej oraz w dniu zakończenia obserwacji. Pierwsza analiza masy ciała wykonywana była w dniu przyjęcia do szpitala, a ostatnia w momencie zakończenia leczenia. Doktorantka w dostępnym materiale klinicznym wyodrębniła 2 grupy chorych jednorodnych pod względem wieku, płci, kryteriów rozpoznania i standardów leczenia. Do grupy badanej zostało zakwalifikowanych 63 chorych, którzy otrzymywali suplementację Nutridrinkami w ilości 1 butelki dziennie lub Protifarem w ilości 15 g dziennie. Wybór preparatu był dokonywany przez lekarza w sposób losowy. Drugą grupę stanowiło 70 pacjentów z OZT, różniących się od badanej grupy tylko tym, że nie mieli suplementacji diety FSMP.

Uzyskane parametry ze wszystkich badanych grup (dotyczące głównie masy i składu ciała według tych samych powszechnie stosowanych w badaniach naukowych metod diagnostycznych oraz analizy parametrów stanu zapalnego wykonanych w tym samym laboratorium) i ich analiza statystyczna zostały przedstawione przez Doktorantkę w formie 10 przejrzystych tabel oraz 3 rycin. Do analizy statystycznej uzyskanych danych Pani mgr Agata Czaplicka zastosowała właściwe testy U Manna-Whitneya, a do analizy większej liczby grup test Kruskala-Wallisa przy użyciu programu IBM SPSS Statistics 25.

Szczegółowa analiza uzyskanych danych przeprowadzona przez Doktorantkę jednoznacznie wskazuje, że średni spadek masy ciała był istotnie większy w grupie kontrolnej niż badanej. Ważną obserwacją jest również fakt stwierdzenia wzrostu średniej masy mięśniowej o 0,4 kg w porównaniu do grupy kontrolnej, w której występuje jej spadek o 0,65 kg, z tym, że istotny wzrost masy mięśniowej wystąpił jedynie w podgrupie grupy badanej zażywającej Nutridrinki. Wyniki badań wykazały także, że w porównaniu do grupy kontrolnej, w grupie badanej nie stwierdzono spadku wartości mediany masy protein.

Analiza wyników wykazała także, że suplementacja FSMP nie miała wpływu na parametry stanu zapalnego tj. na WBC (ilość białych krwinek krwi), CRP, prokalcytoninę oraz parametry uszkodzenia wątroby tj. ALAT i AspAT, a także nie wpłynęła na czas hospitalizacji.

Dyskusja dotycząca wyników badań jest przeprowadzona bardzo wnikliwie. Uzyskane wyniki Doktorantka porównała ze wszystkimi ważniejszymi pracami i metaanalizami dotyczącymi wpływu suplementacji FSMP na niedożywienie z różnych przyczyn z wyłączeniem OZT. Należy podkreślić, że jest to pierwsza praca naukowa oceniająca możliwość zastosowania FSMP w tej trudnej do leczenia chorobie. Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury naukowej (liczącej 65 pozycji), którą umiejętnie wykorzystała w omawianiu uzyskanych wyników.

Podsumowaniem pracy jest 5 prawidłowo sformułowanych wniosków, które w sposób logiczny korespondują z przedstawionymi celami badań. Najbardziej wartościowym i oryginalnym osiągnięciem Doktorantki w przeprowadzonych badaniach jest udowodnienie, że suplementacja FSMP zarówno Nutridrinkami, jak i Protifarem zmniejsza ryzyko spadku masy ciała i protein u chorych z OZT, co jest jednym z istotnych celów terapeutycznych w tej chorobie. Ma to bowiem wpływ na zmniejszenie ryzyka wystąpienia różnych powikłań w OZT. Z tego powodu praca doktorska dostarcza dowodów na to, że warto jest stosować rutynowo FSMP, żeby poprawić skuteczność leczenia chorych z OZT.

Pragnę na zakończenie podkreślić, że praca doktorska Pani mgr Agaty Czaplickiej miałaby większą wartość, gdyby była pracą prospektywną. Doktorantka mogłaby bardziej precyzyjnie dobrać chorych do badań i monitorować proces diagnostyczno-terapeutyczny oraz cały przebieg eksperymentu naukowego. Uważam jednak, że praca ta stanowi dobrą, przekonywującą podstawę, żeby Doktorantka pogłębiła badania nad zastosowaniem FSMP u chorych z OZT w większych i bardziej różnorodnych grupach chorych. W ten sposób można będzie bardziej doprecyzować wskazania, jak i rodzaj zastosowanych produktów żywności specjalnego przeznaczenia medycznego.

Wniosek końcowy

W podsumowaniu recenzji stwierdzam, że rozprawa doktorska w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Doktorantka wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Rozprawa w pełni spełnia warunki art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.).

Warszawa, 04.04.2025

prof. dr hab. n. med. Mirosław Jarosz